

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta (HE 118/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Joni Hiitola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lakimies Minna Antila, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Johanna Selkee, Suomen Kuntaliitto
- pääsihteeri Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- johtaja Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- LiveFIN ry
- Music Finland ry
- Suomen Näyttelijäliitto ry
- Suomen Teatterit ry
- Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain väliaikaisesti voimassa olevaa 58 d §:ää. Säännöksessä säädetään velvoitteesta järjestää asiakkaille ja osallistujille tarkoitettu-

Valiokunnan lausunto SiVL 12/2021 vp

jen tilojen käyttö siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa (ns. turvavälielävoite).

Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi lähikontaktin määritelmä. Voimassa olevan 4 momentin mukaan lähikontaktilla tarkoitetaan oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä yli 15 minuutin ajan tai fyysistä kontaktia. Lähikontaktin määritelmän poistamisen myötä aluehallintoviranomaisen tai kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavan toimielimen tulee päätöksessään määritellä, mitä lähikontaktilla tarkoitetaan kussakin tilanteessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain 58 d §:n soveltamiskriteereitä. Kriteereistä ehdotetaan poistettavaksi covid-19-taudin ilmaantuvuuslukua koskeva edellytys. Myös alueella todettuja tartuntaryyppejä koskevaa kriteeriä ehdotetaan tiukennettavaksi siten, että säännöksen soveltaminen edellyttää, että tartuntaryyppeät alueella ovat merkittäviä ja ne voivat aiheuttaa riskin uusien tartuntojen laajalle leviämislle alueella.

Sivistysvaliokunnan toimialalla voimassa olevan tartuntatautilain 58 d §:n mukaisten rajoitusten vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti taide- ja kulttuurialalle sekä liikuntaan ja urheiluun, joiden korona-ajan vaikeuksista valiokunta on aikaisemmin eri yhteyksissä ilmaissut huolensa (mm. SiVL 7/2020 vp, SiVL 11/2020 vp, SiVL 12/2020 vp, SiVL 9/2021 vp ja SiVL 11/2021 vp). Tartuntatautilain mukaiset rajoitukset ovat vaikeuttaneet paitsi edellä mainittujen alojen toimijoiden toimintaedellytyksiä myös kansalaisten mahdollisuuksia päästä osallisiksi alan palveluista ja toiminnasta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kulttuuripalveluilla ja harrastamisen mahdollisuuksilla on tärkeä merkitys ihmisten henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden kannalta (mm. SiVL 12/2020 vp, s. 7—8).

Valiokunta pitää hyvänä hallituksen esityksen tavoitetta antaa lainsäädännössä nykyistä paremmat keinot taiteen, kulttuurin ja vapaa-ajan tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiselle korona-aikana. Valiokunta toteaa, että esitys ei kuitenkaan ole tapahtuma-alan kannalta ongelmaton.

Ehdotetun sääntelyn ongelmat

Hallituksen esityksen mukainen viranomaisille jäävä laaja harkintavalta 58 d §:n soveltamisessa antaa nykyistä enemmän liikkumavaraa rajoituspäätösten tekemiselle. Tämä luo päätöksenteolle joustavuutta, mutta toisaalta toimivaltaisten viranomaisten harkintavallan laajentamista on asian tuntijalausunnoissa pidetty ongelmallisena, koska se ei riittävästi turvaa säännöksen soveltamisen yhtenäisyyttä ja mahdollisten rajoitustoimien ennakoitavuutta toiminnanharjoittajien kannalta.

Muutosehdotuksen perusteella lähikontaktin määrittely jää kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtäväksi. Tämä on tuotu esille hallituksen esityksessä, ja sen perusteluissa todetaan, että ”lähikontaktin määritelmästä luopuminen voisi johtaa erilaisiin tulkintoihin lähikontaktista sekä siitä etäisyydestä, mikä katsotaan riittäväksi viruksen leviämisen estämiseksi”. Hallituksen esityksen perusteluista (s. 7, 8 ja 11) on myös luettavissa, että lähtökohtana olisivat tapahtuma- tai tilakohdattaiset päätökset, jotka kunta tai aluehallintovirasto voi tehdä. Valiokunta toteaa, että varsinaisesta pykäläehdotuksesta tämä ei kuitenkaan käy ilmi, vaan siinä säädetään ”kaikkia 5 momentissa tarkoitettuja toimijoita velvoittavan päätöksen” antamisesta. Jos lähikontaktien tapauskohtainen

Valiokunnan lausunto SiVL 12/2021 vp

määrittely on edellä kuvatulla tavalla esitetyn säännösmuutoksen lähtökohtana, voi käytännössä tulla ongelmalliseksi se, että lähikontaktin määrittelemisen tulee tehdä aina erikseen aluehallintoviraston tai kunnan yksittäisen päätöksen yhteydessä, kun selkeää kriteeriä ei ole. Tämä myös lisää toimivaltaisten viranomaisten työmäärää.

Ehdotetun säännöksen ongelmana on myös se tulkinnanvaraisuus, jota voi aiheuttaa esimerkiksi merkittävän tautiryppään ja eri tilojen sekä niiden käyttötarkoituksen soveltuvuuden määrittely. Asiantuntijakuulemisessa on tullut esille myös, että ehdotetun 58 d §:n ja 58 c §:n soveltamisen ero jää epäselväksi.

Ehdotetun säännöksen tulkinnanvaraisuudet ja epäselvyydet voivat johtaa siihen, että maamme eri alueilla sekä kuntien että aluehallintovirastojen tulkinnat ja päätökset poikkeavat samantyyppisten tapahtumien osalta toisistaan, mikä on ongelmallista toimijoiden yhdenvertaisuuden kannalta. Mm. tästä syystä useissa asiantuntijalausunnoissa on ehdotettu tartuntatautilain 58 d §:n kumoamista.

Säännöksen kumoamista on pohdittu hallituksen esityksen valmistelussa yhtenä vaihtoehtoisena toteutustapana. Kumoamista ei kuitenkaan ole hallituksen esityksessä ehdotettu, koska ”covid-19-pandemian jatkuessa kuitenkin voimakkaana ja väestön rokotuskattavuuden ollessa yhä puutteellinen, on epidemian leviämisen estämiseksi välttämätöntä, että aluehallintovirastoilla ja kunnan toimielimillä on tarvittaessa mahdollisuus päättää asiakasmäärärajoituksesta, asiakaspaikasta tai tilajärjestelyistä tai muista toimenpiteistä, joilla lähikontaktin syntyminen voidaan välttää” (HE:n s. 8).

Valiokunta painottaa, että lainsäädännössä tulee löytää ratkaisu, joka edesauttaa taiteen, kulttuurin ja koko tapahtuma-alan toimijoiden mahdollisuuksia järjestää tapahtumia ja tilaisuuksia. Rajoitusten tulee olla selkeitä ja oikeudenmukaisia. Sääntely ei saa johtaa heikosti ennakoitavaan, epäselvään ja alan toimijoiden kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen.

Sääntelyn selkeyttämiseksi sivistysvaliokunta esittää sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle, että se harkitsee mahdollisuutta kumota tartuntatautilain 58 d § ottaen huomioon tartuntatautilain muut väliaikaisesti voimassa olevat korona-ajan rajoitustoimia varten säädetyt pykälät sekä lain 58 §:n.

Muita huomioita

Tartuntatautilakiin covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi lisätyt säännökset ovat voimassa tämän vuoden loppuun saakka. Valiokunta katsoo, että tartunnan leviämistä rajoittavia toimenpiteitä koskevaa tartuntatautilain 6 luvun pysyvän lainsäädännön kokonaisuutta ja erityisesti 58 §:ää on tarpeen uudistaa mahdollisimman pikaisesti, jotta tulevaisuudessa mahdollisesti ilmenevät uudet pandemiatilanteet eivät edellyttäisi enää väliaikaisesti voimassa olevien pykälien säätämistä. Sekavahkon väliaikaisen lainsäädännön sijaan tavoitteena tulee olla sääntelykokonaisuus, joka turvaa toiminnan ennakoitavuuden ja säännösten selkeyden nykyistä paremmin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n laatima ja 6.9.2021 julkaistu riskipotentiaalin arviointitaulukko, jota alueellisten viranomaisten on mahdollista käyttää tukena arvioitaessa eri tilaisuuksiin liittyvää tartuntariskiä ja le-

Valiokunnan lausunto SiVL 12/2021 vp

viämispotentialiaa. Valiokunta näkee uhkana, että taulukon soveltaminen tai soveltamatta jättäminen eri alueilla voi johtaa erilaisiin tulkintoihin samanlaisissakin tilanteissa. Arviointitaulukko voi mahdollisesti toimia apuvälineenä päätöksenteossa, mutta se ei saa kangistaa sitä, eikä päätöksiä voi tehdä yksinomaan arviointitaulukkoon nojautuen. Valiokunta painottaa, ettei tilojen käyttöä koskevia rajoituksia voi tehdä ilman riittävää välttämättömyys- tai oikeasuhtaisuusarviointia.

Koronapassi mahdollistaisi joustavamman tavan järjestää tapahtumia ja esitystoimintaa. Koronapassin käyttöönotto lisää keinovalikoimaa, jolla voidaan tukea sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista sekä lisätä taloudellisesti kannattavaa tapahtuma- ja esitystarjontaa. Sivistysvaliokunta katsookin, että koronapassin käyttöönoton mahdollistava lainsäädäntöehdotus tulisi saada eduskunnan käsittelyyn mahdollisimman pikaisesti.

Valiokunta painottaa, että kulttuuri- ja tapahtuma-ala on yksi eniten korona-ajan rajoituksista kärsineistä aloista verrattuna muihin toimialoihin, ja pitää erittäin tärkeänä, että rajoitukset ja niiden sääntely täyttävät oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden vaatimukset sekä muodostavat johdonmukaisen ja ennakoitavan kokonaisuuden.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8.9.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Jenna Simula ps

Valiokunnan lausunto SiVL 12/2021 vp

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen
valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

Valiokunnan lausunto SiVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ei yhdy sivistysvaliokunnan näkemykseen, jonka mukaan koronapassin käyttöönoton mahdollistava lainsäädäntöehdotus tulisi saada eduskunnan käsitte-
lyyn mahdollisimman nopeasti.

Katsomme, että tässä kohtaa olisi järjetöntä lähteä tekemään erillistä koronapassijärjestelmää, sillä muualla Euroopassa käytetään EU-koronatodistusta, joka on täälläkin saatavissa kanta.fi-palvelusta ilman lisäkustannuksia. Esimerkiksi Tanska on jo luopumassa koronapassista vaiheittain.

Koronapassista olisi voinut olla hyötyä kevään ja kesän aikana, mikäli sen avulla olisi voitu avata yhteiskuntaa aikaisemmin rokotusten ollessa pahasti kesken. Perussuomalaiset katsovat, että tässä kohtaa, tai tästä eteenpäin, koronapassista ei olisi juurikaan hyötyä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8.9.2021

Sanna Antikainen ps
Ari Koponen ps
Jenna Simula ps